

II

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 27ης Νοεμβρίου 2002

σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων που εφάρμοσε η Γερμανία — «Πρόγραμμα εξυγίανσης της Θουριγγίας»

[κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό E(2002) 4357]

(Το κείμενο στη γερμανική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

(2004/165/ΕΚ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 88 παράγραφος 2 πρώτο εδάφιο,

τη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, και ιδίως το άρθρο 62 παράγραφος 1 στοιχείο α),

Αφού κάλεσε τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σύμφωνα με το άρθρο 88 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- (1) Η οδηγία για το πρόγραμμα εξυγίανσης της Θουριγγίας (εφεξής «η οδηγία») τέθηκε σε ισχύ στις 20 Ιουλίου 1993 ⁽¹⁾. Οι αρχές του εν λόγω ομόσπονδου κράτους θεώρησαν ότι η οδηγία ήταν σύμφωνη με τον κανόνα «de minimis» των κοινοτικών κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις ⁽²⁾ (εφεξής «κοινοτικοί κανόνες για τις ΜΜΕ») του 1992 και δεν την κοινοποίησαν σύμφωνα με το άρθρο 88 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ.
- (2) Στις 16 Ιανουαρίου 1996, η οδηγία αντικαταστάθηκε από το πρόγραμμα δανειοδοτήσεων της Θουριγγίας υπέρ των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.
- (3) Με την επιστολή SG (99) D/580 της 26ης Ιανουαρίου 1999, η Επιτροπή ενημέρωσε τις γερμανικές αρχές για την

απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 88 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ σχετικά με την εν λόγω ενίσχυση.

- (4) Η απόφαση της Επιτροπής για την κίνηση της διαδικασίας δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* ⁽³⁾. Η Επιτροπή κάλεσε όλους τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με το συγκεκριμένο μέτρο, αλλά δεν έλαβε παρατηρήσεις από άλλους ενδιαφερόμενους.

Με επιστολή της 2ας Μαρτίου 1999, οι γερμανικές αρχές ζήτησαν παράταση της προθεσμίας για την υποβολή παρατηρήσεων, την οποία η Επιτροπή χορήγησε με επιστολή της 11ης Μαρτίου 1999. Οι παρατηρήσεις της Γερμανίας υποβλήθηκαν με επιστολές, στις 29 Μαρτίου, στις 19 Αυγούστου και στις 26 Αυγούστου 1999.

- (5) Οι γερμανικές αρχές διαβίβασαν τις τελικές παρατηρήσεις τους με επιστολή της 26ης Νοεμβρίου 2001.

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

2.1. Τίτλος και νομική βάση

- (6) Οι ενισχύσεις χορηγούνται από την κρατική τράπεζα Thüringer Aufbaubank, κατ' εντολή του Υπουργείου Οικονομίας και Μεταφορών της Θουριγγίας, βάσει των άρθρων 23, 44 και 44α του δημοσιονομικού κανονισμού της Θουριγγίας και σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας για το πρόγραμμα εξυγίανσης της Θουριγγίας.

⁽¹⁾ ΦΕΚ του ομόσπονδου κράτους της Θουριγγίας υπ' αριθ. 33/1993, σ. 1414.

⁽²⁾ ΕΕ C 213 της 19.8.1992, σ. 2.

⁽³⁾ ΕΕ C 108 της 17.4.1999, σ. 26.

2.2. Δικαιούχος

- (7) Η οδηγία απευθύνεται σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), όπως αυτές ορίζονται με βάση τα κριτήρια του «κύκλου εργασιών» και του «αριθμού απασχολούμενων» — αλλά όχι και της «ανεξαρτησίας» — των κοινοτικών κανόνων για τις ΜΜΕ (1992) ⁽⁴⁾, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων που διαχειρίζεται το Treuhandanstalt. Η δυνατότητα ενίσχυσης της βιομηχανίας τροφίμων αναφέρεται ρητά στην παράγραφο 3 της οδηγίας («δικαιούχος της ενίσχυσης»), ενώ δεν αποκλείονται οι υπόλοιποι ευαίσθητοι τομείς (βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα, ναυπηγεία, τεχνητές ίνες, αυτοκινητοβιομηχανία, γεωργία, αλιεία και μεταφορές). Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μπορούν να ενισχυθούν (με απόφαση του αρμόδιου υπουργού) και επιχειρήσεις που υπερβαίνουν τα ανώτατα όρια του κύκλου εργασιών και του αριθμού απασχολούμενων που αναφέρονται στους κοινοτικούς κανόνες για τις ΜΜΕ.

2.3. Διάρκεια

- (8) Η οδηγία για το πρόγραμμα εξυγίανσης που θέσπισε το ομόσπονδο κράτος της Θουριγγίας τέθηκε σε ισχύ στις 20 Ιουλίου 1993 και είναι αόριστης διάρκειας. Στις 16 Ιανουαρίου 1996 αντικαταστάθηκε από το πρόγραμμα δανειοδοτήσεων της Θουριγγίας υπέρ των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

2.4. Σκοπός

- (9) Η ενίσχυση χορηγείται από την κρατική τράπεζα Thüringer Aufbaubank με τη μορφή δανείων επιδοτούμενου επιτοκίου, τα οποία εισπράττει η δικαιούχος επιχείρηση μέσω της κύριας τράπεζας της η οποία αναλαμβάνει τη σχετική πρωτογενή ευθύνη. Η τράπεζα μπορεί να απαλλαγεί από την εν λόγω ευθύνη της σε ποσοστό έως 60 % του ποσού του δανείου (η οδηγία δεν προβλέπει την καταβολή ασφαλιστρού). Η Thüringer Aufbaubank και η τράπεζα με την οποία συνεργάζεται κυρίως η επιχείρηση δύνανται να χρεώνουν ως έξοδα φακέλου το 0,1 % του ποσού του δανείου.
- (10) Η οδηγία απευθύνεται σε επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας και βιωσιμότητας και επιτρέπει την αναχρηματοδότηση των βραχυπρόθεσμων δανειακών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων με μακροπρόθεσμα δάνεια υπό ευνοϊκούς όρους. Αποκλείεται, ωστόσο, η αναχρηματοδότηση των υφιστάμενων δανειακών υποχρεώσεων της επιχείρησης έναντι της Thüringer Aufbaubank.
- (11) Τα δάνεια χορηγούνται υπό την προϋπόθεση ότι η επιχείρηση θα υποβάλει ένα βιώσιμο σχέδιο συνολικής εξυγίανσης, το οποίο, μαζί με το δάνειο αναχρηματοδότησης, θα οδηγήσει στην οριστική αποκατάσταση της βιωσιμότητας της επιχείρησης. Στο σχέδιο πρέπει να αναφέρονται οι ανάγκες εξυγίανσης της επιχείρησης και τα υφιστάμενα προβλήματα ρευστότητας και βιωσιμότητας, και να τεκμηριώνονται οι συνεισφορές του δικαιούχου της ενίσχυσης και της κύριας τράπεζας της επιχείρησης.
- (12) Τα δάνεια χορηγούνται για διάστημα τριών έως δώδεκα ετών, με επιτόκιο που κυμαίνεται από 5 έως 8 % και με

περίοδο χάριτος δύο έως τριών ετών. Ο αρμόδιος υπουργός μπορεί να χορηγήσει παρέκκλιση από τους όρους αυτούς.

2.5. Ένταση

- (13) Στο σημείο 5 της οδηγίας («Μορφή, έκταση και ύψος της ενίσχυσης») γίνεται ρητή αναφορά στον «de minimis» χαρακτήρα του προγράμματος.
- (14) Σύμφωνα με τη διατύπωση της οδηγίας, το στοιχείο της ενίσχυσης που εμπεριέχει ένα δάνειο επιδοτούμενου επιτοκίου υπολογίζεται βάσει της διαφοράς μεταξύ του πραγματικού επιτοκίου με το οποίο χορηγείται το εν λόγω δάνειο και ενός υποτιθέμενου επιτοκίου αναφοράς. Δεν λαμβάνεται υπόψη το στοιχείο ενίσχυσης που περιέχει η εγγύηση ούτε το ότι οι δικαιούχοι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ιδιαίτερους κινδύνους. Δεν προβλέπεται άμεσος περιορισμός για το ύψος του δανείου. Ωστόσο, το ποσό της ενίσχυσης που μπορεί να λάβει η επιχείρηση (εννοείται μόνο το στοιχείο ενίσχυσης που προκύπτει από την επιδότηση του επιτοκίου) δεν επιτρέπεται να υπερβεί το όριο που καθορίζεται στον κανόνα «de minimis» των κοινοτικών κανόνων για τις ΜΜΕ.
- (15) Σύμφωνα με επιστολή των γερμανικών αρχών της 7ης Δεκεμβρίου 1998, κατά την περίοδο 1993-1996 χορηγήθηκαν 741 δάνεια, συνολικού ύψους 312,4 εκατ. γερμανικών μάρκων (DEM). Από αυτά, τα 80 δάνεια περίπου χορηγήθηκαν στη βιομηχανία τροφίμων.

2.6. Σώρευση

- (16) Στην αίτηση πρέπει να αναφέρονται οι κρατικές χρηματοδοτικές ενισχύσεις που έχουν ήδη χορηγηθεί στον δικαιούχο.

2.7. Λόγοι για την κίνηση της διαδικασίας

- (17) Οι λόγοι για την κίνηση της διαδικασίας ήταν ότι η οδηγία απευθυνόταν σε προβληματικές επιχειρήσεις και ότι ο υπολογισμός της έντασης της ενίσχυσης που προκύπτει από την εγγύηση των δανείων και από το γεγονός ότι οι ενισχυόμενες επιχειρήσεις αντιμετώπιζαν ιδιαίτερους κινδύνους δεν λαμβανόταν υπόψη κατά την εφαρμογή του κανόνα «de minimis». Στο μέτρο που η οδηγία απευθυνόταν σε προβληματικές επιχειρήσεις και σημειωνόταν υπέρβαση των ορίων «de minimis» έπρεπε, κατά την άποψη της Επιτροπής, να εφαρμοσθούν οι διατάξεις των σχετικών κοινοτικών κανόνων.
- (18) Επιπλέον, στην οδηγία δεν αποκλείονταν οι ευαίσθητοι τομείς, παρόλο που σ' αυτούς δεν εφαρμόζεται ο κανόνας «de minimis», δεδομένου ότι διέπονται από ειδικούς κανόνες.
- (19) Για όλους αυτούς τους λόγους, τόσο η οδηγία όσο και οι περιπτώσεις εφαρμογής της, κατά τις οποίες σημειώθηκε

⁽⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 2.

- υπέρβαση των ορίων «de minimis» και του πεδίου εφαρμογής των κανόνων «de minimis», πρέπει να θεωρηθούν κρατικές ενισχύσεις, κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ (πρώην άρθρο 92 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ), οι οποίες εφαρμόστηκαν ή χορηγήθηκαν παράνομα.
- (20) Όπως προκύπτει από τους στόχους και τη διατύπωση της οδηγίας, το καθεστώς προοριζόταν για προβληματικές επιχειρήσεις. Οι γερμανικές αρχές αμφισβήτησαν την ερμηνεία αυτή και προέβλεψαν το επιχείρημα ότι τα δάνεια χορηγήθηκαν οι τράπεζες με τις οποίες συνεργάζονταν κυρίως οι επιχειρήσεις και ότι οι τράπεζες αναλάμβαναν τη σχετική πρωτογενή ευθύνη, οι οποίες —ακόμη και μετά την αφαίρεση της εγγύησης για το 60 % του δανείου— εξακολουθούσαν οπωσδήποτε να φέρουν τον κίνδυνο για το υπόλοιπο 40 %. Σύμφωνα με τις γερμανικές αρχές, ο εν λόγω κίνδυνος δεν μπορεί να καλυφθεί με άλλη εγγύηση. Υπό φυσιολογικές συνθήκες, καμιά τράπεζα δεν θα ήταν διατεθειμένη να δανειοδοτήσει μια προβληματική επιχείρηση χωρίς επαρκείς τραπεζικές εγγυήσεις.
- (21) Το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί για τους ακόλουθους λόγους:
- α) το καθεστώς δεν αποκλείει τις προβληματικές επιχειρήσεις. Αποδείχθηκε ότι, υπό τους ίδιους όρους σε παρόμοια περίπτωση (πρόγραμμα δανειοδοτήσεων της Θουριγγίας υπέρ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων), τέτοιες ενισχύσεις έλαβαν και προβληματικές επιχειρήσεις·
- β) το καθεστώς επιτρέπει την αναχρηματοδότηση των δανειακών υποχρεώσεων προβληματικών επιχειρήσεων προς την τράπεζα με την οποία συνεργάζονται κυρίως ή προς άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η Επιτροπή φρονεί ότι με την αναχρηματοδότηση των υποχρεώσεων των προβληματικών επιχειρήσεων βάσει της οδηγίας, μπόρεσαν να μειωθούν σημαντικά σε ορισμένες περιπτώσεις και οι κίνδυνοι στους οποίους είχαν εκτεθεί αρχικά οι τράπεζες.
- (22) Ως εκ τούτου, η οδηγία απευθυνόταν, κατά την άποψη της Επιτροπής, σε προβληματικές επιχειρήσεις και έπρεπε να εξετασθεί με τη βοήθεια των σχετικών κανόνων.
- (23) Όσον αφορά τη διάσωση προβληματικών επιχειρήσεων (η δυνατότητα αυτή δεν αποκλείεται τυπικά στην οδηγία, ωστόσο φαίνεται σχετικά μη ρεαλιστική), η μέχρι τούδε καθιερωμένη στον τομέα αυτό πρακτική έδτε ως προϋπόθεση του συμβιβάσιμου των ενισχύσεων διάσωσης με την κοινή αγορά τον περιορισμό τους υπό μορφή κρατικών δανείων, χορηγούμενων με τους όρους της αγοράς ή υπό μορφή κρατικών εγγυήσεων για δάνεια από τον ιδιωτικό τομέα. Η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι τα δάνεια ήταν επιδοτούμενου επιτοκίου.
- (24) Εφόσον, συνεπώς, υπήρχε η δυνατότητα παροχής ενισχύσεων διάσωσης, η Επιτροπή είχε αμφιβολίες για το συμβιβασμό της οδηγίας με την κοινή αγορά.
- (25) Εφόσον η οδηγία αποσκοπούσε στην αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων, έπρεπε, σύμφωνα με τη μέχρι τούδε πρακτική της Επιτροπής σχετικά με το συμβιβασμό της ενίσχυσης, να τηρούνται, σε γενικές γραμμές, οι ακόλουθες προϋποθέσεις:
- α) υποβολή και υλοποίηση ενός σχεδίου αναδιάρθρωσης, το οποίο θα επιτρέψει τη μακροπρόθεσμη αποκατάσταση της βιωσιμότητας της επιχείρησης·
- β) περιορισμός του ύψους της ενίσχυσης στο ελάχιστο απαραίτητο ποσό·
- γ) σημαντική συνεισφορά της δικαιούχου επιχείρησης και των εταίρων της·
- δ) τήρηση των ειδικών κανόνων εφαρμογής για τους ευαίσθητους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης κοινοποίησης μεμονωμένων περιπτώσεων·
- ε) μεμονωμένη κοινοποίηση των ενισχύσεων προς μεγάλες επιχειρήσεις·
- στ) χορήγηση των ενισχύσεων αναδιάρθρωσης άπαξ, εκτός εάν υπάρξουν απρόβλεπτες και έκτακτες καταστάσεις, για τις οποίες δεν ευθύνεται η επιχείρηση.
- (26) Η οδηγία δεν προέβλεπε τη μεμονωμένη κοινοποίηση των ενισχύσεων προς μεγάλες επιχειρήσεις, την απαγόρευση της επανειλημμένης χορήγησης ενισχύσεων αναδιάρθρωσης, ειδικούς κανόνες εφαρμογής για τους ευαίσθητους τομείς, αλλά ούτε και τον περιορισμό του ύψους της ενίσχυσης στο ελάχιστο απαραίτητο ποσό για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου.
- (27) Συνεπώς, εφόσον χορηγούνταν ενισχύσεις αναδιάρθρωσης, η Επιτροπή εξέφρασε αμφιβολίες για το συμβιβασμό της οδηγίας με την κοινή αγορά.

3. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

- (28) Αντικρούοντας τα στοιχεία που αναφέρονται στην απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας, οι γερμανικές αρχές δηλώνουν ότι ο αριθμός των δανείων εξυγίανσης που χορηγήθηκαν κατά την περίοδο 1993-1995 ανέρχεται σε 485 και το συνολικό τους ύψος σε 112,2 εκατ. ευρώ. Ο αριθμός των 741 δανείων που αναφέρεται στην απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας περιλαμβάνει, σύμφωνα με τα στοιχεία των γερμανικών αρχών, και 248 δάνεια που χορηγήθηκαν το 1996 στο πλαίσιο του προγράμματος δανειοδοτήσεων της Θουριγγίας υπέρ των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Το πρόγραμμα αυτό είναι αντικείμενο της διαδικασίας C 87/98 (πρώην NN 137/98).
- (29) Οι γερμανικές αρχές συμφωνούν με την Επιτροπή ότι ο υπολογισμός της έντασης ενίσχυσης έγινε πράγματι μόνο με τη βοήθεια του στοιχείου ενίσχυσης που προκύπτει από την επιδότηση του επιτοκίου. Αυτό οφείλεται στο ότι «οι γερμανικές αρχές δεν γνώριζαν κατά την περίοδο από το 1993

μέχρι τις αρχές του 1996 ότι έπρεπε να ληφθεί υπόψη το στοιχείο ενίσχυσης που περιλαμβάνει η εγγύηση που παρέχεται σε προβληματικές επιχειρήσεις.»

- (30) Εφόσον τα δάνεια εξυγίανσης αφορούσαν ευαίσθητους τομείς, αυτά, κατά την άποψη των γερμανικών αρχών, είχαν χορηγηθεί από το πρόγραμμα εξυγίανσης της Θουριγγίας, σύμφωνα με τους ισχύοντες την εποχή εκείνη κοινοτικούς κανόνες για τις ΜΜΕ. Κατά την άποψη των γερμανικών αρχών, το ειδικό κοινοτικό πλαίσιο σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων (7) του 1996 ίσχυε από το 1998. Το εν λόγω κοινοτικό πλαίσιο τέθηκε σε ισχύ μόλις το 1998, δυνάμει της απόφασης 1999/183/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Μαΐου 1998, σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων που θα μπορούσαν να χορηγηθούν στη Γερμανία βάσει των υφιστάμενων καθεστώτων περιφερειακής ενίσχυσης (6) και συνεπώς δεν υπήρχε κάποιο ειδικό κοινοτικό πλαίσιο που ρύθμιζε τα ζητήματα των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της διατροφής και των τροφίμων κατά την περίοδο 1993-1995. Κατά συνέπεια, ο ευαίσθητος αυτός τομέας δεν έπρεπε να ληφθεί υπόψη στη χορήγηση των δανείων.
- (31) Οι γερμανικές αρχές αμφισβητούν την άποψη της Επιτροπής ότι ο κίνδυνος που αναλαμβάνουν οι τράπεζες των επιχειρήσεων μπορεί να μειωθεί με αναχρηματοδότηση των υποχρεώσεων προβληματικών επιχειρήσεων. Αντίθετα, η κύρια τράπεζα της επιχείρησης, αναλαμβάνοντας την ευθύνη για το 40 % του δανείου, αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο. Σε περίπτωση που ένα τέτοιο δάνειο, για το οποίο η τράπεζα της επιχείρησης έχει αναλάβει την πρωτογενή ευθύνη, μεταβιβάζεται σε άλλη τράπεζα, μπορούσε να γίνει αναχρηματοδότηση των υφιστάμενων δανειακών υποχρεώσεων της επιχείρησης προς την τράπεζά της μόνο χωρίς τη συνεγγύηση της Thüringer Aufbaubank. Αντίθετα, αποκλειόταν η αναχρηματοδότηση των υφιστάμενων δανειακών υποχρεώσεων της επιχείρησης προς την τράπεζά της με συνεγγύηση της Thüringer Aufbaubank.
- (32) Οι γερμανικές αρχές παραδέχονται στις παρατηρήσεις τους ότι το πρόγραμμα εξυγίανσης της Θουριγγίας απευθυνόταν τόσο σε υγιείς όσο και σε προβληματικές επιχειρήσεις. Εφόσον, όμως, η ένταση ενίσχυσης ενός δανείου, συμπεριλαμβανομένων ενδεχομένως άλλων ενισχύσεων «de minimis», δεν υπερέβαινε το όριο του κανόνα «de minimis», η οδηγία ήταν σύμφωνη με τον εν λόγω κανόνα.
- (33) Οι γερμανικές αρχές έστειλαν στην Επιτροπή, με επιστολές της 26ης Αυγούστου 1999 και 26ης Νοεμβρίου 2001, πίνακες με τα δάνεια εξυγίανσης που χορηγήθηκαν από το 1993 μέχρι το 1995. Από αυτούς τους πίνακες με τις μεμονωμένες ενισχύσεις προκύπτει ότι χορηγήθηκαν σε προβληματικές επιχειρήσεις το 1994 τρία και το 1995 εννέα δάνεια. Παράλληλα, χορηγήθηκαν κατά το 1994 και 1995, σύμφωνα με τους πίνακες με τις μεμονωμένες ενισχύσεις,

μόνο δύο δάνεια σε επιχειρήσεις του ευαίσθητου τομέα της γεωργίας, παρόλο που σύμφωνα με την επιστολή των γερμανικών αρχών της 7ης Δεκεμβρίου 1998 χορηγήθηκαν περίπου 80 δάνεια σε επιχειρήσεις του κλάδου των τροφίμων. Από τα έγγραφα που υπέβαλαν οι γερμανικές αρχές μπορούν να εξαχθούν τα κριτήρια με τα οποία ορίστηκαν ο ευαίσθητος τομέας της γεωργίας και οι προβληματικές επιχειρήσεις.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

4.1. Ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης

- (34) Παρότι οι κάθε μορφής οικονομικές ενισχύσεις που παρέχονται στις επιχειρήσεις μεταβάλλουν έως ένα βαθμό τους όρους του ανταγωνισμού, δεν έχουν όλες οι ενισχύσεις αισθητές επιπτώσεις στο εμπόριο και τον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών μελών. Με βάση τα ανωτέρω, από την υποχρέωση κοινοποίησης του άρθρου 88 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ εξαιρούνται οι ενισχύσεις εκείνες που δεν υπερβαίνουν ένα απόλυτο ανώτατο όριο και ως ενισχύσεις «de minimis» δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.
- (35) Ο ορισμός της ενίσχυσης «de minimis» δόθηκε για πρώτη φορά από την Επιτροπή στους κοινοτικούς κανόνες για τις ΜΜΕ του 1992 (7). Στην παράγραφο 3.2 καθορίζεται το πεδίο εφαρμογής του καθεστώτος «de minimis» ως εξής: ως όριο ενίσχυσης τίθεται το ποσό των 50 000 ευρώ ανά εταιρεία και ανά τριετία για κάθε ορισμένη βασική κατηγορία δαπάνης (π.χ. επενδύσεις, εκπαίδευση). Ως εκ τούτου, ενισχύσεις ύψους μέχρι 50 000 ευρώ για δεδομένη κατηγορία δαπανών, οι οποίες χορηγούνται άπαξ, και τα καθεστώτα ενισχύσεων, βάσει των οποίων το ύψος της ενίσχυσης που μπορεί να λάβει μια συγκεκριμένη εταιρεία για μια ορισμένη κατηγορία δαπανών και σε διάστημα τριών ετών περιορίζεται στο ποσό αυτό, δεν απαιτείται πλέον να κοινοποιούνται σύμφωνα με το άρθρο 88 παράγραφος 3 (πρώην άρθρο 93 παράγραφος 3) της συνθήκης ΕΚ, εφόσον προβλέπεται ρητά ότι για τη χορήγηση της ενίσχυσης ή την εφαρμογή του καθεστώτος ενισχύσεων, οποιαδήποτε περαιτέρω ενίσχυση υπέρ της ίδιας εταιρείας και για την ίδια κατηγορία δαπανών από άλλες πηγές χρηματοδότησης ή από άλλα καθεστώτα ενισχύσεων δεν θα μπορεί να υπερβαίνει σωρευτικά το προαναφερθέν ποσό των 50 000 ευρώ. Η παράγραφος 3.2 ορίζει σαφώς ότι το καθεστώς «de minimis» δεν εφαρμόζεται στους ευαίσθητους τομείς που διέπονται από ειδικούς κανόνες (βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα, ναυπηγεία, τεχνητές ίνες, αυτοκινητοβιομηχανία, γεωργία, αλιεία και μεταφορές).
- (36) Με την ανακοίνωση της Επιτροπής του 1996 σχετικά με τις ενισχύσεις «de minimis» (8), τροποποιήθηκε ο κανόνας «de

(7) ΕΕ C 29 της 2.2.1996, σ. 4.

(8) ΕΕ L 60 της 9.3.1999, σ. 61.

(7) Βλέπε υποσημείωση 2.

(8) ΕΕ C 68 της 6.3.1996, σ. 9.

minimis» των κοινοτικών κανόνων για τις ΜΜΕ του 1992. Το συνολικό ανώτατο ποσό της ενίσχυσης «de minimis» καθορίστηκε σε 100 000 ευρώ για την τριετία που ακολουθεί την ημερομηνία χορήγησης της πρώτης ενίσχυσης «de minimis». Το ποσό αυτό καλύπτει κάθε κρατική ενίσχυση που χορηγείται υπό μορφή ενίσχυσης «de minimis» και δεν περιορίζει τη δυνατότητα χορήγησης στη δικαιούχο εταιρεία άλλων ενισχύσεων στο πλαίσιο καθεστώτων που έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή.

- (37) Οι τομείς που εμπίπτουν στη συνθήκη ΕΚΑΧ, η ναυπηγική βιομηχανία, ο τομέας των μεταφορών και οι ενισχύσεις για δαπάνες σχετιζόμενες με γεωργική ή αλιευτική δραστηριότητα αποκλείονταν από το πεδίο εφαρμογής του καθεστώτος.
- (38) Με το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2001, για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης ΕΚ στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας⁽⁹⁾, διευρύνθηκε το πεδίο εφαρμογής του καθεστώτος «de minimis», αλλά ο εν λόγω κανονισμός εξακολουθεί να μην ισχύει για τις ενισχύσεις που χορηγούνται στον τομέα των μεταφορών και τις δραστηριότητες που σχετίζονται με την παραγωγή, την επεξεργασία ή την εμπορία των προϊόντων που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της συνθήκης ΕΚ. Επίσης, ο κανονισμός δεν εφαρμόζεται στις ενισχύσεις για δραστηριότητες που σχετίζονται με εξαγωγές, δηλαδή τις ενισχύσεις που συνδέονται άμεσα με τις εξαγόμενες ποσότητες, με τη δημιουργία και τη λειτουργία δικτύου διανομής ή με άλλες τρέχουσες δαπάνες που συνδέονται με εξαγωγικές δραστηριότητες. Τέλος, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού και οι ενισχύσεις που χορηγούνται υπό τον όρο της χρησιμοποίησης εγχώριων προϊόντων σε βάρος των εισαγομένων.
- (39) Σύμφωνα με το άρθρο 2 του προαναφερθέντος κανονισμού, το συνολικό ποσό των ενισχύσεων «de minimis» που χορηγούνται στην ίδια επιχείρηση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 100 000 ευρώ για μια τριετία. Το ανώτατο αυτό όριο ισχύει ανεξάρτητα από τη μορφή και το στόχο των χορηγηθεισών ενισχύσεων.
- (40) Δεδομένου ότι ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 69/2001 τέθηκε σε ισχύ στις 2 Φεβρουαρίου 2001 —η υπό εξέταση οδηγία ίσχυε από τις 20 Ιουλίου 1993 μέχρι τις 16 Ιανουαρίου 1996— είναι αμφίβολο αν η Επιτροπή, για να καταλήξει σε απόφαση, μπορεί να εφαρμόσει αναδρομικά τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 69/2001 για τις χρηματοδοτικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν πριν αυτός τεθεί σε ισχύ ή εάν θα πρέπει να στηριχθεί στον κανόνα «de minimis» του κοινοτικού πλαισίου για τις ΜΜΕ του 1992 που ίσχυε κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο (consecutio legis).
- (41) Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 69/2001 της Επιτροπής δεν ορίζει εάν ισχύει για ενισχύσεις που χορηγήθηκαν προτού τεθεί σε

εφαρμογή. Η διατύπωση του κανονισμού δεν αποκλείει την εφαρμογή του σε προγενέστερες περιπτώσεις, οι οποίες υπόκεινται στον ελεγκτικό μηχανισμό του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001. Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 69/2001 πρέπει να εφαρμοστεί και στις ενισχύσεις «de minimis» που χορηγήθηκαν πριν αυτός τεθεί σε ισχύ, λόγω της έλλειψης κάποιας αντίθετης ρητής πρόβλεψης. Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 69/2001, στο βαθμό που απαλλάσσει μια συγκεκριμένη κατηγορία ενισχύσεων από την υποχρέωση κοινοποίησης, συνιστά διαδικαστική ρύθμιση και θα πρέπει, συνεπώς, να εφαρμόζεται ανυπερθέτως στις τρέχουσες διαδικασίες. Επίσης, η άμεση εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 συνάδει με τους στόχους της απλούστευσης των διαδικασιών και της αποκέντρωσης. Έτσι, η Επιτροπή θα στηριχθεί στις διατάξεις που ίσχυαν κατά το χρόνο χορήγησης της ενίσχυσης μόνο για τις ενισχύσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 και, κατά συνέπεια, δεν μπορούν να απαλλαγούν βάσει αυτού. Δεδομένου ότι ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 69/2001 είναι κατά βάση ελαστικότερος από τα προγενέστερα καθεστώτα «de minimis», και ότι τα καθεστώτα αυτά εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση που ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 69/2001 δεν απαλλάσσει από τις υποχρεώσεις κοινοποίησης, θα πρέπει να δοθεί η ανάλογη βαρύτητα στις γενικές αρχές της προστασίας της καλής πίστης και της ασφάλειας δικαίου. Από οικονομικής άποψης, η Επιτροπή φρονεί πως ένα χρηματοδοτικό μέτρο το οποίο, σύμφωνα με τον ισχύοντα κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 69/2001, δεν συνιστά σήμερα, σε ένα περιβάλλον ενιαίας αγοράς, «ενίσχυση» κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, δεν θα μπορούσε να συνιστά «ενίσχυση» στο παρελθόν, σε μια λιγότερο ολοκληρωμένη αγορά. Συνεπώς, για την περαιτέρω εξέταση των χρηματοδοτικών μέτρων ενίσχυσης, η Επιτροπή θα στηριχθεί στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 69/2001, όπερ δεν αποκλείει την περίπτωση εφαρμογής των κανόνων που ίσχυαν κατά το χρόνο υλοποίησης των μέτρων, εφόσον τα εν λόγω μέτρα δεν απαλλάσσονται βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001.

- (42) Συνεπώς, η κίνηση της διαδικασίας αφορά τόσο την οδηγία όσο και τις περιπτώσεις εφαρμογής της που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή άλλου σχετικού κανόνα «de minimis», καθώς και τις περιπτώσεις που να μην εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή άλλου σχετικού κανόνα «de minimis», αλλά σωρευτικά με άλλες ενισχύσεις παρατηρείται σ' αυτές υπέρβαση του ανωτάτου εκάστοτε ορίου «de minimis».
- (43) Από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 και του προγενέστερου κανόνα «de minimis» εξαιρούνται εκ των προτέρων οι ενισχύσεις που χορηγούνται στον τομέα των μεταφορών και για δραστηριότητες που σχετίζονται με την παραγωγή, την επεξεργασία ή την εμπορία των προϊόντων που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της συνθήκης ΕΚ.

⁽⁹⁾ ΕΕ L 10 της 13.1.2001, σ. 30.

- (44) Κατά συνέπεια, η Επιτροπή φρονεί ότι όλα τα δάνεια εξυγίανσης που χορηγήθηκαν σε επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 και των άλλων κανόνων «de minimis», εφόσον αυτές έχουν ως αντικείμενο την παραγωγή προϊόντων που παρατίθενται στο παράρτημα I της συνθήκης ΕΚ, δεδομένου ότι αυτές τότε πρέπει να καταταχθούν στον ευαίσθητο τομέα της γεωργίας.
- (45) Το επιχείρημα των γερμανικών αρχών ότι το ειδικό καθεστώς ενισχύσεων του κοινοτικού πλαισίου σχετικά με τις επενδυτικές ενισχύσεις στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων του 1996 ισχύει μόλις από το 1998 προβάλλεται στην προκειμένη περίπτωση αλυσitelώς, δεδομένου ότι το εν λόγω ειδικό καθεστώς δεν επηρέασε το πεδίο εφαρμογής των καθεστώτων «de minimis»⁽¹⁰⁾.
- (46) Υπέρβαση του εναπομένοντος πεδίου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή του σχετικού προγενέστερου καθεστώτος «de minimis» θα μπορούσε, κατά την άποψη της Επιτροπής, να σημειωθεί μέσω της υπέρβασης του ανωτάτου ορίου που τέθηκε στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή του προγενέστερου αυτού καθεστώτος, εξαιτίας του ότι δεν ελήφθη καθόλου υπόψη το στοιχείο ενίσχυσης που εμπεριέχει η εγγύηση για τα χορηγηθέντα δάνεια εξυγίανσης. Η οδηγία δεν εξασφαλίζει σε όλες τις περιπτώσεις την τήρηση του ορίου «de minimis» των 100 000 ευρώ για μια τριετία, σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή των προγενέστερων καθεστώτων, ιδίως όταν πρόκειται για προβληματικές επιχειρήσεις, η δανειοδότηση των οποίων ενέχει μεγάλους κινδύνους.
- (47) Κατά την άποψη της Επιτροπής, δικαιούχοι ενισχύσεων βάσει της εν λόγω οδηγίας είναι αποκλειστικά, ή τουλάχιστον κατά κύριο λόγο, προβληματικές επιχειρήσεις.
- (48) Προκειμένου να οριοθετηθεί η έννοια της προβληματικής επιχείρησης, η Επιτροπή προσέδωσε στην παράγραφο 2.1 των κατευθυντηρίων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης προβληματικών επιχειρήσεων⁽¹¹⁾ του 1994 («κατευθυντήριες γραμμές του 1994») μια επεξήγηση του όρου «προβληματική επιχείρηση». Ο ορισμός αυτός της προβληματικής επιχείρησης επιβεβαιώνει, σε γενικές γραμμές, την πρακτική που ακολούθησε η Επιτροπή
- κατά τη λήψη των αποφάσεών της τα προηγούμενα χρόνια, όπως αυτή περιγραφόταν στην όγδοη έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την πολιτική ανταγωνισμού το 1979 (παράγραφοι 227 έως 229)⁽¹²⁾.
- (49) Στις κατευθυντήριες γραμμές του 1994, ως προβληματική επιχείρηση —στην έννοια της οποίας αναφέρεται η Επιτροπή εδώ— περιγράφεται η επιχείρηση η οποία «δεν είναι σε θέση να εξυγιανθεί με ίδιους πόρους ή συγκεντρώνοντας τα κεφάλαια που χρειάζεται από μετόχους ή μέσω δανεισμού. Τα τυπικά συμπτώματα είναι η μειούμενη αποδοτικότητα ή το αυξανόμενο μέγεθος των ζημιών, ο φθίνων κύκλος εργασιών, η μεγέθυνση των αποθεμάτων, το πλεονάζον παραγωγικό δυναμικό, η μείωση των εσόδων, η κλιμάκωση των χρεών, η άνοδος των επιβαρύνσεων τόκου και η χαμηλή καθαρή αξία του ενεργητικού. Σε σοβαρές περιπτώσεις η εταιρεία ενδέχεται να έχει ήδη καταστεί αφερέγγυα ή να βρिσκεται σε εκκαθάριση».
- (50) Σύμφωνα με τη διατύπωση της παραγράφου 1 της οδηγίας («σκοπός της ενίσχυσης»), αυτή απευθύνεται σε επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας και βιωσιμότητας λόγω της δυσχερούς χρηματοοικονομικής κατάστασης ή των μειωμένων εσόδων τους. Η Επιτροπή, ερμηνεύοντας την εν λόγω διατύπωση, θεωρεί πως μπορεί να πρόκειται και για επιχειρήσεις που χρειάζονται οπωσδήποτε εξυγίανση. Έτσι, όμως, ορίζονται οι προβληματικές επιχειρήσεις.
- (51) Οι γερμανικές αρχές προέβλεψαν το επιχείρημα ότι, στις περιπτώσεις εγγύησης δανείων κάποιας επιχείρησης, η κύρια τράπεζά της έφερε την ευθύνη για το 40 % του δανείου, χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα να αναληφθεί ο εν λόγω πιστωτικός κίνδυνος της τράπεζας από άλλη κρατική πηγή. Ο κίνδυνος αυτός που αναλάμβανε η τράπεζα αποτελούσε ισχυρό κίνητρο για να ελέγξει τη φερεγγυότητα του δανειολήπτη, ώστε να ελαττώσει τον κίνδυνο μη αποπληρωμής του δανείου.
- (52) Ο εν λόγω ισχυρισμός δεν αποδεικνύει ότι το πρόγραμμα εξυγίανσης δεν εφαρμόστηκε σε προβληματικές επιχειρήσεις. Βάσει της οδηγίας, σκοπός της ήταν κατά κύριο λόγο η χορήγηση δανείων εξυγίανσης και εγγυήσεων για δάνεια προς προβληματικές επιχειρήσεις. Βεβαίως, η πιθανότητα να ήταν πράγματι δικαιούχος της ενίσχυσης κάποια προβληματική επιχείρηση μειωνόταν, λόγω του κινδύνου που αναλάμ-

⁽¹⁰⁾ Εξάλλου, το εν λόγω κοινοτικό πλαίσιο τέθηκε σε ισχύ με τη δημοσίευσή του στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*. Με την απόφαση 1999/183/ΕΚ, η Επιτροπή έκρινε ότι τα καθεστώτα ενισχύσεων της Γερμανίας δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, στο μέτρο που δεν συμμορφώνονται προς το κοινοτικό πλαίσιο και τα ενδεδειγμένα μέτρα για τις κρατικές ενισχύσεις (σχετικά με επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων), που κοινοποιήθηκαν στη Γερμανία με την επιστολή SG (95) D/13086 της 20ής Οκτωβρίου 1995.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 368 της 23.12.1994, σ. 12.

⁽¹²⁾ Σχετικά με τις μη κοινοποιηθείσες ενισχύσεις, στην παράγραφο 101 στοιχείο β) των κοινοτικών κατευθυντηρίων γραμμών του 1999, όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων (ΕΕ C 288 της 9.10.1999, σ. 2), ορίζεται ότι η Επιτροπή θα εξετάζει κατά πόσον συμβιβάζεται με την κοινή αγορά κάθε ενίσχυση διάσωσης και αναδιάρθρωσης, η οποία χορηγείται χωρίς την άδεια της και, επομένως, κατά παράβαση του άρθρου 88 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ, με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές που ισχύουν κατά το χρόνο χορήγησης της ενίσχυσης. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή εξέτασε το καθεστώς με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές του 1994.

- βανε η τράπεζα για μέρος του δανείου, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν απέκλειε η διατύπωση της οδηγίας την ενίσχυση προβληματικών επιχειρήσεων.
- (53) Επιπλέον, η Επιτροπή φρονεί ότι η συμμετοχή στην εγγύηση των δανείων βάσει της οδηγίας θα μπορούσε να αποτελέσει πλεονέκτημα για τις τράπεζες —ιδιαίτερα στην περίπτωση προβληματικών επιχειρήσεων—, δεδομένου ότι χάρη στη χορήγηση δανείων εξυγίανσης βελτιωνόταν συνολικά η ρευστότητα των ενισχυόμενων επιχειρήσεων και μειωνόταν ο κίνδυνος μη αποπληρωμής παλαιότερων δανείων που είχαν λάβει από την κύρια τράπεζά τους. Από οικονομικής άποψης φαίνεται, πράγματι, εύλογο για μια τράπεζα να μειώνει τον υφιστάμενο υψηλό κίνδυνο μη αποπληρωμής παλαιών χορηγηθέντων δανείων με τη χορήγηση στην οφειλέτρια επιχείρηση νέων πόρων για την αναδιάρθρωσή της. Αυτό ισχύει πολύ περισσότερο, όταν το κράτος αναλαμβάνει ένα μέρος του σχετικού κινδύνου.
- (54) Οι πίνακες με τις μεμονωμένες ενισχύσεις που εγκρίθηκαν ή χορηγήθηκαν βάσει της υπό εξέταση οδηγίας, τους οποίους διαβίβασαν οι γερμανικές αρχές, αποδεικνύουν ότι τελικά ενισχύθηκαν προβληματικές επιχειρήσεις. Και οι γερμανικές αρχές παραδέχθηκαν στις παρατηρήσεις τους ότι το πρόγραμμα εξυγίανσης της Θουριγγίας απευθυνόταν τόσο σε υγιείς όσο και σε προβληματικές επιχειρήσεις.
- (55) Το στοιχείο ενίσχυσης της εγγύησης έπρεπε να είχε ληφθεί υπόψη στον υπολογισμό της έντασης ενίσχυσης των χορηγηθέντων δανείων, ιδίως ενόψει των κινδύνων μη αποπληρωμής των δανείων από τις προβληματικές επιχειρήσεις.
- (56) Η θέση αυτή της Επιτροπής δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι οι γερμανικές αρχές στις παρατηρήσεις τους αφήνουν να εννοηθεί ότι δεν γνώριζαν πως στον υπολογισμό της έντασης ενίσχυσης κατά τα έτη 1993 και 1996 έπρεπε να ληφθεί υπόψη και το στοιχείο ενίσχυσης της εγγύησης των δανείων, ιδίως ενόψει των ιδιαίτερων κινδύνων που συνεπάγεται η δανειοδότηση προβληματικών επιχειρήσεων.
- (57) Η Επιτροπή δεν δέχεται το επιχειρήμα αυτό, καθώς ήδη από το 1989 είχε αποστείλει στα κράτη μέλη επιστολή, στην οποία επεσήμανε ότι, κατά την άποψή της, όλες οι κρατικές εγγυήσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ ⁽¹³⁾. Οι γερμανικές αρχές έπρεπε να έχουν τουλάχιστον υποψιαστεί το στοιχείο ενίσχυσης που συνεπάγεται η παροχή εγγυήσεων για δάνεια προς επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας και θα έπρεπε να έχουν κοινοποιήσει έγκαιρα στην
- Επιτροπή τα μέτρα που περιελάμβανε το καθεστώς, ώστε να της δοθεί η δυνατότητα να εκφέρει γνώμη.
- (58) Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων ⁽¹⁴⁾, το ισοδύναμο επιχορήγησης στην περίπτωση εγγύησης δανείου μπορεί να υπολογισθεί για δεδομένο έτος είτε:
- α) με τον ίδιο τρόπο που υπολογίζεται το ισοδύναμο επιχορήγησης ενός δανείου επιδοτούμενου επιτοκίου, όπου η επιδότηση επιτοκίου αντιπροσωπεύει τη διαφορά μεταξύ του επιτοκίου της αγοράς και του επιτοκίου που εφαρμόστηκε χάρη στην κρατική εγγύηση, αφού αφαιρεθούν τα καταβληθέντα ασφάλιστρα· ή
 - β) ως η διαφορά μεταξύ του οφειλόμενου ποσού για το οποίο παρέχεται εγγύηση, πολλαπλασιαζόμενου επί το συντελεστή κινδύνου (πιθανότητα μη αποπληρωμής) και όλων των καταβληθέντων ασφαλιστρών, δηλαδή: (ποσό καλυπτόμενο από την εγγύηση × κίνδυνος) – ασφάλιστρα· ή
 - γ) με οποιαδήποτε άλλη αντικειμενικά αιτιολογημένη και γενικά αποδεκτή μέθοδο.
- (59) Η Επιτροπή επιβεβαίωσε, συνεπώς, την από καιρό διατυπωθείσα άποψη ότι στην περίπτωση κατά την οποία κατά το χρόνο χορήγησης του δανείου υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες ότι ο οφειλέτης δεν θα είναι σε θέση να εκπληρώσει την υποχρέωσή του, η ένταση ενίσχυσης μπορεί να φθάσει μέχρι και το ποσό που καλύπτει πραγματικά η εν λόγω εγγύηση.
- (60) Άλλωστε, το στοιχείο ενίσχυσης της εγγύησης μπορεί να οδηγήσει σε υπέρβαση του ορίου «de minimis» ακόμη και σε υγιείς επιχειρήσεις.
- (61) Κατά την άποψη της Επιτροπής, η οδηγία και η εφαρμογή της αφορούν ενισχύσεις, κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, εφόσον δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή εμπίπτουν μεν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού, αλλά υπερβαίνουν το ανώτατο όριο «de minimis». Το ίδιο ισχύει αντίστοιχα και για το άλλο καθεστώς «de minimis» που ίσχυε κατά το χρόνο χορήγησης των ενισχύσεων.
- (62) Η οδηγία, στο μέτρο που απευθυνόταν σε προβληματικές επιχειρήσεις, παρείχε τη δυνατότητα στις ενισχυόμενες επιχειρήσεις να λάβουν χρηματοδότηση από ιδιωτική τράπεζα. Διαφορετικά, οι επιχειρήσεις αυτές, λόγω της οικονομικής τους κατάστασης, δεν θα τύγχαναν καμιάς στήριξης από ιδιωτικά πιστωτικά ιδρύματα με τους συνήθεις πιστωτικούς όρους. Η χρηματοδότηση αυτή επέτρεπε στις ενισχυόμενες επιχειρήσεις να διατηρηθούν στην αγορά. Σε περίπτωση αποχώρησης της επιχείρησης από την αγορά, είτε θα μει-

⁽¹³⁾ Επιστολή της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη SG(89) D/4328 της 5ης Απριλίου 1989.

⁽¹⁴⁾ ΕΕ C 71 της 11.3.2000, σ. 15.

ωνόταν η υφιστάμενη πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα του κλάδου, είτε οι ανταγωνιστές θα καταλάμβαναν τα ελεύθερα πλέον μερίδια αγοράς. Και στις δύο περιπτώσεις, οι ανταγωνιστές θα μπορούσαν να βελτιώσουν την αποδοτικότητα τους. Τα δάνεια εξυγίανσης δεν αποκλείουν τη χορήγηση δανείων σε επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα ή προσφέρουν υπηρεσίες που αποτελούν αντικείμενο ενδοκοινοτικών συναλλαγών. Ως εκ τούτου, πρέπει να θεωρηθεί ότι τα χρηματοδοτικά μέτρα που εξετάζει η παρούσα διαδικασία μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

- (63) Ακόμη και υγιείς επιχειρήσεις δεν θα μπορούσαν να λάβουν τέτοια χρηματοδότηση με τους προσφερόμενους όρους από ιδιωτικές τράπεζες και να βελτιώσουν, συνεπώς, με τα χορηγούμενα δάνεια για κεφάλαια κίνησης τη θέση τους στην κοινή αγορά έναντι των ανταγωνιστών τους. Αυτό ισχύει ιδίως για τις υγιείς επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους ευαίσθητους τομείς. Οι αγορές των ευαίσθητων τομέων χαρακτηρίζονται, σε κοινοτικό επίπεδο, από πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα. Η ευνοϊκή μεταχείριση των συγκεκριμένων αυτών επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται με τα εν λόγω δάνεια εξυγίανσης είχε ως αποτέλεσμα να ενισχυθεί η θέση τους στην αγορά έναντι των υπολοίπων ανταγωνιστών και να επηρεασθεί, συνεπώς, το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.
- (64) Η οδηγία, συνεπώς, δύναται να νοθεύσει ή απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό.
- (65) Κατά συνέπεια, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η οδηγία και η εφαρμογή της συνιστούν ενισχύσεις, κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, υπέρ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο.
- (66) Με βάση τις παρατηρήσεις των γερμανικών αρχών, η Επιτροπή σχημάτισε την άποψη ότι η ιδιωτική τράπεζα ως πιστωτής δεν επωφελήθηκε από τη χορήγηση των δανείων εξυγίανσης κατά τρόπο που να δημιουργεί στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό.
- (67) Στην ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων, η Επιτροπή θεωρεί ότι σε περίπτωση που κάποια κρατική εγγύηση παρέχεται εκ των υστέρων για δάνειο ή άλλη οικονομική υποχρέωση που έχει ήδη συμφωνηθεί, χωρίς να προσαρμοσθούν ανάλογα οι όροι της υποχρέωσης αυτής, ή σε περίπτωση που ένα εγγυημένο δάνειο χρησιμοποιηθεί για την αποπληρωμή άλλου, μη εγγυημένου δανείου, από το ίδιο πιστωτικό ίδρυμα, η εγγύηση μπορεί να συνιστά ενίσχυση και προς τον πιστωτή, καθόσον εξασφαλίζονται περισσότερο τα δάνεια.
- (68) Μολονότι, σύμφωνα με τη διατύπωση της οδηγίας (σημείο 1), τα υφιστάμενα προβλήματα ρευστότητας των επιχειρήσεων θα αντιμετωπίζονταν με αναχρηματοδότηση των βραχυπρόθεσμων δανειακών υποχρεώσεων με μακροπρόθεσμα

δάνεια επιδοτούμενου επιτοκίου, οι γερμανικές αρχές επεσήμαναν στις παρατηρήσεις τους ότι η αναχρηματοδότηση από την Thüringer Aufbaubank των υφιστάμενων βραχυπρόθεσμων δανειακών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων προς την κύρια τράπεζά τους ήταν δυνατή μόνο χωρίς την συνεγγύηση της Thüringer Aufbaubank. Αυτό σημαίνει ότι για δάνειο ή άλλη οικονομική υποχρέωση που είχε ήδη συμφωνηθεί δεν μπορούσε να παρασχεθεί εκ των υστέρων η εγγύηση της Thüringer Aufbaubank, ή ένα εγγυημένο δάνειο δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την αποπληρωμή άλλου, μη εγγυημένου δανείου, από το ίδιο πιστωτικό ίδρυμα.

- (69) Δεδομένου ότι αποκλειόταν η αναχρηματοδότηση των υφιστάμενων δανειακών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων προς την κύρια τράπεζά τους με συνεγγύηση της Thüringer Aufbaubank, η οδηγία δεν φαίνεται ότι παρέχει ενισχύσεις προς τους πιστωτές. Το γεγονός ότι η σταθεροποίηση μιας προβληματικής επιχείρησης αποβαίνει σε όφελος όλων των πιστωτών της αποτελεί λογική συνέπεια των ενισχύσεων και δεν συνιστά *per se* ενίσχυση υπέρ των πιστωτών της, κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.

4.2. Νομιμότητα της ενίσχυσης

- (70) Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι οι γερμανικές αρχές χορήγησαν τις ενισχύσεις κατά παράβαση του άρθρου 88 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ.

4.3. Συμβιβάσιμο της ενίσχυσης με την κοινή αγορά, στο μέτρο που δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή άλλου, ενδεχομένως, σχετικού καθεστώτος «de minimis»

- (71) Η Επιτροπή εξέτασε την οδηγία, υποθέτοντας ότι αυτή απευθύνεται τόσο σε υγιείς όσο και σε προβληματικές επιχειρήσεις.
- (72) Στο μέτρο που οι ενισχύσεις χορηγήθηκαν σε προβληματικές επιχειρήσεις, αποτελούσαν συνοδευτικές ενισχύσεις, ενισχύσεις αναδιάρθρωσης ή ενισχύσεις διάσωσης, κατά την έννοια με την οποία οι όροι αυτοί χρησιμοποιούνται στην όγδοη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την πολιτική ανταγωνισμού του 1979, και στις κατευθυντήριες γραμμές του 1994⁽¹⁵⁾ που επικυρώθηκαν με τις κατευθυντήριες γραμμές του 1999⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁵⁾ Σύμφωνα με την παράγραφο 2.2 των κατευθυντηρίων γραμμών του 1994, οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές εφαρμόζονται μόνο στο βαθμό που συμβιβάζονται με τους ειδικούς κανόνες στους οποίους υπόκεινται οι ευαίσθητοι τομείς. Κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο ισχυαν ειδικοί κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις στη γεωργία, την αλιεία, τη χαλυβουργία, τη ναυπηγική βιομηχανία, την κλωστοϋφαντουργία και τα είδη ένδυσης, τις συνθετικές ίνες, την αυτοκινητοβιομηχανία, τις μεταφορές και τη βιομηχανία άνθρακα. Στο γεωργικό τομέα, η εφαρμογή των ειδικών κανόνων της Επιτροπής για τις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης σε μεμονωμένους αποδέκτες ως εναλλακτική λύση στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές βρισκόταν στη διακριτική ευχέρεια του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε την παράγραφο 101 των κατευθυντηρίων γραμμών.

- (73) Στο μέτρο που οι ενισχύσεις χορηγήθηκαν σε υγιείς επιχειρήσεις, πρόκειται για λειτουργικές ενισχύσεις, κατά την έννοια της ανακοίνωσης της Επιτροπής του 1979, σχετικά με τα καθεστώτα περιφερειακών ενισχύσεων ⁽¹⁷⁾, και της ανακοίνωσης της Επιτροπής του 1988, σχετικά με τη μέθοδο εφαρμογής του άρθρου 92 παράγραφος 3 στοιχεία α) και γ) στις περιφερειακές ενισχύσεις ⁽¹⁸⁾. Οι ανακοινώσεις αυτές επικυρώθηκαν με τις κατευθυντήριες γραμμές κρατικών ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα ⁽¹⁹⁾ του 1998.
- (74) Στη συνέχεια εξετάζεται το συμβιβασίμο του καθεστώτος στο πλαίσιο των εκάστοτε εφαρμοστέων κανόνων ⁽²⁰⁾.
- (75) Όσον αφορά την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων, το συμβιβασίμο της ενίσχυσης με την κοινή αγορά προϋπέθετε, σύμφωνα με την πρακτική της Επιτροπής και τις κατευθυντήριες γραμμές του 1994, την τήρηση των ακόλουθων όρων:
- α) υποβολή και υλοποίηση ενός σχεδίου αναδιάρθρωσης για τη μακροπρόθεσμη αποκατάσταση της βιωσιμότητας της επιχείρησης·
- β) σημαντική συνεισφορά της δικαιούχου επιχείρησης και των εταιρών της·
- γ) περιορισμός του ύψους της ενίσχυσης στο ελάχιστο απαραίτητο ποσό·
- δ) τήρηση των ειδικών κανόνων για τους ευαίσθητους τομείς, όσον αφορά την κοινοποίηση μεμονωμένων περιπτώσεων·
- ε) μεμονωμένη κοινοποίηση των ενισχύσεων προς μεγάλες επιχειρήσεις·
- στ) χορήγηση των ενισχύσεων αναδιάρθρωσης άπαξ, εκτός εάν υπάρξουν απρόβλεπτες και έκτακτες καταστάσεις, για τις οποίες δεν ευθύνεται η επιχείρηση.
- (76) Σύμφωνα με την οδηγία, προϋπόθεση για τη χορήγηση των πόρων αποτελούσε η υποβολή ενός βιώσιμου σχεδίου συνολικής εξυγίανσης της επιχείρησης, το οποίο, λαμβάνοντας υπόψη το δάνειο αναχρηματοδότησης, θα μπορούσε να οδηγήσει στη μόνιμη αποκατάσταση της βιωσιμότητας της επιχείρησης. Στο εν λόγω σχέδιο έπρεπε να αναφέρονται οι ανάγκες εξυγίανσης της επιχείρησης και τα υφιστάμενα προβλήματα ρευστότητας και βιωσιμότητας, και να τεκμηριώνονται οι συνεισφορές του αιτούντος και της κύριας τράπεζάς του. Εφόσον το σχέδιο ανταποκρινόταν στις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, η οδηγία πληρούσε τα δύο πρώτα προαναφερθέντα κριτήρια.
- (77) Από τη διατύπωση της οδηγίας δεν προκύπτει η απαγόρευση της επανειλημμένης χορήγησης ενισχύσεων αναδιάρθρωσης ή ο περιορισμός του ύψους της ενίσχυσης στο ελάχιστο απαραίτητο ποσό για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου. Οι γερμανικές αρχές δεν ανέφεραν αν ελήφθησαν υπόψη τα εν λόγω κριτήρια κατά τη χρηματοδότηση.
- (78) Η οδηγία δεν προέβλεπε τη μεμονωμένη κοινοποίηση των ενισχύσεων προς μεγάλες επιχειρήσεις, ούτε λάμβανε υπόψη τους ειδικούς κανόνες για τους ευαίσθητους τομείς.
- (79) Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή φρονεί πως, στο μέτρο που η οδηγία προβλέπει ενισχύσεις αναδιάρθρωσης προς προβληματικές επιχειρήσεις, οι ενισχύσεις αυτές δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά.
- (80) Όσον αφορά τις ενισχύσεις για τη διάσωση προβληματικών επιχειρήσεων, η καθιερωμένη στον τομέα αυτό πολιτική θέτει ως προϋπόθεση του συμβιβασίμου τους με την κοινή αγορά τον περιορισμό τους σε ενισχύσεις διάσωσης υπό μορφή κρατικών δανείων χορηγούμενων με τους όρους της αγοράς ή υπό μορφή κρατικών εγγυήσεων για δάνεια από τον ιδιωτικό τομέα. Η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι τα δάνεια είναι επιδοτούμενου επιτοκίου.
- (81) Στο μέτρο που η χορήγηση των ενισχύσεων διάσωσης γίνεται βάσει της οδηγίας, οι εν λόγω ενισχύσεις δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά.
- (82) Όσον αφορά τα δάνεια που χορηγήθηκαν σε οικονομικά υγιείς επιχειρήσεις, αυτά συνιστούν λειτουργικές ενισχύσεις, τις οποίες η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει στο πλαίσιο των εφαρμοστέων κανόνων των περιφερειακών ενισχύσεων.
- (83) Το ομόσπονδο κράτος της Θουριγγίας αποτελεί επιλέξιμη περιοχή, κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 3 στοιχείο α) της συνθήκης ΕΚ [πρώην άρθρο 92 παράγραφος 3 στοιχείο α)]. Οι ανακοινώσεις της Επιτροπής του 1979 και του 1988 σχετικά με τις περιφερειακές ενισχύσεις ⁽²¹⁾ προέβλεπαν ότι η Επιτροπή μπορούσε, σε αναγνώριση των ειδικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι επιλέξιμες περιοχές, να επιτρέπει, κατά παρέκκλιση, ορισμένες λειτουργικές ενισχύσεις υπό τους εξής όρους:

⁽¹⁷⁾ ΕΕ C 31 της 3.2.1979, σ. 9.

⁽¹⁸⁾ ΕΕ C 212 της 12.8.1988, σ. 2.

⁽¹⁹⁾ ΕΕ C 74 της 10.3.1998, σ. 9.

⁽²⁰⁾ ΕΕ C 119 της 22.5.2002, σ. 22. [Για την νομολογική οριοθέτηση η Επιτροπή παραπέμπει στα προαναφερθέντα κείμενα. Η Επιτροπή εξέτασε τις ενισχύσεις προς υγιείς επιχειρήσεις με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής του 1988 σχετικά με τη μέθοδο εφαρμογής του άρθρου 92 παράγραφος 3 στοιχεία α) και γ) στις περιφερειακές ενισχύσεις. Το αποτέλεσμα δεν θα άλλαζε ακόμη και αν εφαρμόζονταν οι κατευθυντήριες γραμμές του 1998 σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα.]

⁽²¹⁾ Βλέπε υποσημειώσεις 16 και 17.

- α) η ενίσχυση πρέπει να είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας και να χορηγείται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να συμβάλει στην κάλυψη των διαρθρωτικών μειονεκτημάτων των επιχειρήσεων που βρίσκονται στις περιφέρειες του άρθρου 92 παράγραφος 3 στοιχείο α) της συνθήκης ΕΚ·
- β) η ενίσχυση πρέπει να συμβάλλει στη συνεχή και εξισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη και να μην προκαλεί, σε κοινοτικό επίπεδο, πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα σε ορισμένους κλάδους, τέτοια ώστε τα συνεπακόλουθα κοινοτικά κλαδικά προβλήματα να είναι σοβαρότερα από τα αρχικά περιφερειακά· για το ζήτημα αυτό απαιτείται μια προσέγγιση κατά κλάδο, και έπρεπε να ληφθούν υπόψη κυρίως οι κοινοτικοί κανόνες και κατευθυντήριες γραμμές που ισχύουν για ορισμένους κλάδους της βιομηχανίας (χαλυβουργία, ναυπηγεία, συνθετικές ίνες, κλωστοϋφαντουργία και είδη ένδυσης) και γεωργίας, καθώς και για ορισμένες βιομηχανικές επιχειρήσεις μεταποίησης γεωργικών προϊόντων. Οι εν λόγω κοινοτικοί κανόνες και κατευθυντήριες γραμμές αποκλείουν τη χορήγηση λειτουργικών ενισχύσεων στους εν λόγω τομείς·
- γ) οι χορηγούμενες ενισχύσεις πρέπει να μην παραβιάζουν τους κανόνες που ισχύουν για την ενίσχυση προβληματικών επιχειρήσεων·
- δ) επιπλέον, η Επιτροπή ανέπτυξε κατά τη δεκαετία του 1990 μια πρακτική, σύμφωνα με την οποία οι ενισχύσεις πρέπει να μειώνονται προοδευτικά.
- (84) Σύμφωνα με τη διατύπωση της οδηγίας, αυτή δεν ήταν περιορισμένης χρονικής διάρκειας. Η οδηγία αντικαταστάθηκε από το πρόγραμμα δανειοδοτήσεων της Θουριγγίας στις 16 Ιανουαρίου 1996. Το πρόγραμμα δανειοδοτήσεων της Θουριγγίας του 1996 έληξε, με τη σειρά του, την 1η Ιουνίου 1999⁽²²⁾. Η Επιτροπή συμπεραίνει εξ αυτού ότι η υπό εξέταση οδηγία έπαυσε να ισχύει στις 31 Μαΐου 1999.
- (85) Η οδηγία αποσκοπούσε στο να διευκολύνει την πλήρη συμμετοχή στην κοινή αγορά των επιχειρήσεων που είχαν ήδη ιδιωτικοποιηθεί, ή λειτουργούσαν υπό τις νέες συνθήκες της οικονομίας της αγοράς σε μια περιοχή που χαρακτηριζόταν από σοβαρές καθυστερήσεις στην ανάπτυξη της. Η πρακτική της Επιτροπής απαιτούσε, ωστόσο, να συμβάλλει η ενίσχυση στη συνεχή και εξισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη και να μην οδηγεί σε πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα σε ορισμένους κλάδους. Κατά συνέπεια, οι ευαίσθητοι τομείς αποκλείονταν από τη χορήγηση λειτουργικών ενισχύσεων.
- (86) Η οδηγία δεν προβλέπει προοδευτική μείωση των ενισχύσεων. Αυτό, ωστόσο, δεν οδηγεί στο ασυμβίβαστο των μέτρων, δεδομένου ότι κατά την περίοδο ισχύος της οδηγίας δεν είχε διατυπωθεί ρητώς η επιταγή αυτή, και η Επιτροπή, στις αποφάσεις σχετικά με την Ανατολική Γερμανία κατά τα πρώτα χρόνια μετά την ένωση της Γερμανίας, δεν επέμενε σε πολλές περιπτώσεις στο κριτήριο της προοδευτικής μείωσης των ενισχύσεων, λόγω της ασαφούς αναπτυξιακής κατάστασης.
- (87) Στο μέτρο που η οδηγία επέτρεπε τη χορήγηση ενισχύσεων σε υγιείς επιχειρήσεις που δεν δραστηριοποιούνται στους ευαίσθητους τομείς, οι εν λόγω λειτουργικές ενισχύσεις ανταποκρίνονταν στην πρακτική που ακολουθούσε η Επιτροπή κατά την περίοδο ισχύος της οδηγίας και συμβιβάζονταν με την κοινή αγορά.
- (88) Εφόσον οι ενισχύσεις θεωρούνται λειτουργικές ενισχύσεις προς υγιείς επιχειρήσεις στους ευαίσθητους τομείς, δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά, δεδομένου ότι οι κοινοτικοί κανόνες και κατευθυντήριες γραμμές που ισχύουν για τους ευαίσθητους τομείς απαγορεύουν τη χορήγηση λειτουργικών ενισχύσεων προς υγιείς επιχειρήσεις.
- (89) Η Επιτροπή θεωρεί ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν τυχάνουν εφαρμογής οι εξαιρέσεις του άρθρου 87 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ, δεδομένου ότι η οδηγία δεν εξυπηρετεί κανέναν από τους εκεί αναφερόμενους στόχους. Εξάλλου, ούτε οι γερμανικές αρχές επικαλέστηκαν κάποια από τις εν λόγω εξαιρέσεις⁽²³⁾.
- (90) Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, εκτός από τις κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης προβληματικών επιχειρήσεων, σε ό,τι αφορά την οδηγία, δεν τυχάνουν εφαρμογής άλλα ειδικά καθεστώτα ενισχύσεων με οριζόντια στοχοδότηση, σύμφωνα με το άρθρο 87 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της συνθήκης ΕΚ, δεδομένου ότι η οδηγία δεν υπηρετεί κάποιον από τους ειδικούς στόχους, ούτε οι γερμανικές αρχές ισχυρίστηκαν κάτι τέτοιο.
- (91) Εξάλλου, κατά την άποψη της Επιτροπής, οι ενισχύσεις, δεν αποσκοπούν στην προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή στην άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους. Επίσης, δεν εξυπηρετούν την προώθηση του πολιτισμού και της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Επιτροπή καταλήγει, συνεπώς, στο συμπέρασμα ότι ούτε το άρθρο 87 παράγραφος 3 στοιχείο β) ούτε το άρθρο 87 παράγραφος 3 στοιχείο δ) της συνθήκης ΕΚ τυχάνουν εφαρμογής αναφορικά με την οδηγία.
- (92) Ορισμένες περιπτώσεις εφαρμογής της υπό εξέταση οδηγίας ενδέχεται να έχουν αποτελέσει αντικείμενο κάποιας άλλης

⁽²²⁾ Το πρόγραμμα αντικαταστάθηκε από ένα νέο «de minimis» πρόγραμμα δανειοδοτήσεων της Θουριγγίας, το οποίο εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι συνάδει με τους εφαρμοστέους κανόνες «de minimis».

⁽²³⁾ Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή της εξαίρεσης του άρθρου 87 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της συνθήκης ΕΚ, η Επιτροπή παραπέμπει στο αιτιολογικό της απόφασης του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με το άρθρο 52 παράγραφος 8 του γερμανικού νόμου περί φορολογίας εισοδήματος, βλ. απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2000 στην υπόθεση C 156/98, Γερμανία κατά Επιτροπής (αδημοσίευτη).

επίσημης διαδικασίας έρευνας, σύμφωνα με το άρθρο 88 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ. Η παρούσα απόφαση δεν αφορά τις περιπτώσεις αυτές.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

- (93) Το καθεστώς ενισχύσεων είναι παράνομο. Οι ενισχύσεις οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή του άλλου σχετικού καθεστώτος «de minimis» που ίσχυε κατά το χρόνο της χορήγησής τους είναι παράνομες.
- (94) Το καθεστώς ενισχύσεων δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, καθώς παρέχει τη δυνατότητα να χορηγούνται ενισχύσεις διάσωσης με ευνοϊκούς όρους εκτός του πεδίου των κανόνων «de minimis», επιτρέπει να χορηγούνται ενισχύσεις αναδιάρθρωσης χωρίς να περιορίζονται στο ελάχιστο απαραίτητο ποσό, δεν αποκλείει την επανειλημμένη χορήγηση ενισχύσεων αναδιάρθρωσης, δεν επιβάλλει την κοινοποίηση των ενισχύσεων αναδιάρθρωσης προς μεγάλες προβληματικές επιχειρήσεις, ούτε των μεμονωμένων περιπτώσεων ενισχύσεων στους ευαίσθητους τομείς, και δεν αποκλείει τη χορήγηση ενισχύσεων προς υγιείς επιχειρήσεις στους ευαίσθητους τομείς.
- (95) Κατά συνέπεια, δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά η εφαρμογή της οδηγίας εκτός του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή άλλου σχετικού καθεστώτος «de minimis» υπέρ προβληματικών επιχειρήσεων και τη χορήγηση λειτουργικών ενισχύσεων προς υγιείς επιχειρήσεις στους ευαίσθητους τομείς.
- (96) Η οδηγία συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, στο μέτρο που επιτρέπει τη χορήγηση λειτουργικών ενισχύσεων προς υγιείς επιχειρήσεις που δεν δραστηριοποιούνται στους ευαίσθητους τομείς.
- (97) Σύμφωνα με την πάγια θέση της Επιτροπής στις αποφάσεις της, οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν παράνομα κατά το άρθρο 87 της συνθήκης ΕΚ και είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά πρέπει να ανακτώνται από τους δικαιούχους τους, εφόσον δεν καλύπτονται από κάποιο καθεστώς «de minimis». Η θέση αυτή επιβεβαιώθηκε και με το άρθρο 14 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ ⁽²⁴⁾. Σύμφωνα με το άρθρο 14 του προαναφερθέντος κανονισμού, το οικείο κράτος μέλος λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την ανάκτηση της ενίσχυσης από τον δικαιούχο. Για να αποσαφηνιστεί οριστικά ο αριθμός των δικαιούχων που θίγονται από την ανάκτηση, η Επιτροπή φρονεί πως οι γερμανικές αρχές πρέπει να καταρτίσουν κατάλογο με όλες τις επιχειρήσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001.

ΕΞΕΛΩΣΕ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΗ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Η οδηγία για το πρόγραμμα εξυγίανσης που θέσπισε το ομόσπονδο κράτος της Θουριγγίας (εφεξής «η οδηγία») συνιστά κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.

Η οδηγία δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, στο μέτρο που οι χορηγηθείσες ενισχύσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή, εφόσον δεν εμπίπτουν σ' αυτό, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του καθεστώτος «de minimis» που ίσχυε κατά το χρόνο χορήγησης των ενισχύσεων και, επιπλέον, σωρευτικά με τις λοιπές χορηγηθείσες ενισχύσεις «de minimis», δεν υπερβαίνουν το ανώτατο όριο «de minimis» του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή του σχετικού καθεστώτος «de minimis».

Η οδηγία δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, στο μέτρο που οι ενισχύσεις χορηγήθηκαν σε επιχειρήσεις που δεν ασχολούνται με την παραγωγή προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών που αποτελούν αντικείμενο ενδοκοινοτικού εμπορίου.

Στο μέτρο που η οδηγία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, συνιστά παράνομη ενίσχυση.

Άρθρο 2

Στο μέτρο που η οδηγία προβλέπει τη χορήγηση λειτουργικών ενισχύσεων προς υγιείς επιχειρήσεις, οι οποίες δεν δραστηριοποιούνται στους ευαίσθητους τομείς, συμβιβάζεται με την κοινή αγορά.

Άρθρο 3

Στο μέτρο που η οδηγία προβλέπει τη χορήγηση λειτουργικών ενισχύσεων προς επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται στους ευαίσθητους τομείς, δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, εφόσον εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.

Άρθρο 4

Στο μέτρο που η οδηγία προβλέπει τη χορήγηση ενισχύσεων διάσωσης και αναδιάρθρωσης προς προβληματικές επιχειρήσεις, δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, εφόσον εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.

Άρθρο 5

Η παρούσα απόφαση δεν αφορά τις περιπτώσεις εφαρμογής της οδηγίας που αποτέλεσαν ήδη αντικείμενο κάποιας άλλης επίσημης διαδικασίας έρευνας ή οριστικής απόφασης της Επιτροπής. Οι γερμανικές αρχές θα καταρτίσουν κατάλογο με τις ενεχόμενες περιπτώσεις.

⁽²⁴⁾ ΕΕ L 83 της 27.3.1999, σ. 1.

Άρθρο 6

Η Γερμανία υποχρεούται να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα, για να ανακτήσει τις παρανόμως χορηγηθείσες ενισχύσεις που αναφέρονται στα άρθρα 3 και 4.

Η ανάκτηση των ενισχύσεων θα πραγματοποιηθεί άμεσα, σύμφωνα με τις εθνικές διαδικασίες, στο μέτρο που αυτές επιτρέπουν την άμεση και ουσιαστική εφαρμογή της απόφασης. Στα ποσά των επιστρεπτών ενισχύσεων περιλαμβάνονται οι τόκοι που αναλογούν στο χρονικό διάστημα από τη χορήγηση της παράνομης ενίσχυσης στο δικαιούχο μέχρι την πραγματική επιστροφή της. Οι τόκοι υπολογίζονται βάσει του συντελεστή που εφαρμόστηκε για τον υπολογισμό του ισοδύναμου επιχορήγησης της περιφερειακής ενίσχυσης.

Άρθρο 7

Στο πλαίσιο της εκτέλεσης της παρούσας απόφασης, οι γερμανικές αρχές θα καταρτίσουν κατάλογο με τις επιχειρήσεις οι οποίες δεν υπάγονται στο τομεακό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001 ή οι οποίες, εάν συνυπολογισθεί το στοιχείο ενίσχυσης που συνεπάγεται η εγγύηση των δανείων και οι λοιπές ενισχύσεις «de minimis» που χορηγήθηκαν κατά την εν λόγω χρονική περίοδο, έχουν υπερβεί το ανώτατο όριο του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001.

Στο πλαίσιο της εκτέλεσης της παρούσας απόφασης, οι γερμανικές αρχές θα καταρτίσουν κατάλογο με όλες τις προβληματικές επιχειρήσεις, οι οποίες ενισχύθηκαν βάσει της οδηγίας αλλά δεν διέπονται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 69/2001, αναφέροντας, παράλληλα, τα κριτήρια που χρησιμοποίησαν για την κατάταξη.

Στο πλαίσιο αυτό, οι γερμανικές αρχές θα αναπτύξουν μια μέθοδο υπολογισμού του στοιχείου ενίσχυσης που συνεπάγεται η εγγύηση των δανείων.

Στο πλαίσιο της εκτέλεσης της παρούσας απόφασης, οι γερμανικές αρχές θα καταρτίσουν κατάλογο με τις επιχειρήσεις, οι οποίες ενισχύθηκαν βάσει της οδηγίας, αλλά δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 69/2001, και οι οποίες, ωστόσο, δεν ασχολούνται με την παραγωγή προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών που αποτελούν αντικείμενο ενδοκοινοτικού εμπορίου, αναφέροντας, παράλληλα, τα κριτήρια που χρησιμοποίησαν.

Άρθρο 8

Η Γερμανία ανακοινώνει στην Επιτροπή εντός δύο μηνών από την κοινοποίηση της απόφασης τα μέτρα που έλαβε προκειμένου να συμμορφωθεί με αυτή.

Άρθρο 9

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Βρυξέλλες, 27 Νοεμβρίου 2002.

Για την Επιτροπή

Mario MONTI

Μέλος της Επιτροπής